

AFRIKADA MUSTAQILLIK, QASHSHOQLIK VA TARAQQIYOT MUAMMOLARI

Nargiza Jo'rayeva To'raevna

Buxoro viloyati Vobkent tumani 1-son kasb hunar maktabi

Annotatsiya. Ushbu maqola Afrikadagi mustaqillik, qashshoqlik va taraqqiyotning o'zaro bog'liq masalalariga bag'ishlangan. Unda Afrika xalqlarining mustaqillikka erishishining tarixiy konteksti, qashshoqlikning doimiy muammosi va taraqqiyot yo'lidagi sa'y-harakatlar ko'rib chiqiladi. Tarixiy obzor, statistik ma'lumotlar va amaliy tadqiqotlar kabi turli usullarni tahlil qilish orqali u hozirgi holatni o'rganadi. Natijalar Afrika xalqlari duch keladigan yutuqlar va doimiy to'siqlarni ta'kidlaydi. Muhokama bo'limi ushbu muammolarni bartaraf etishning potentsial strategiyalarini baholaydi va barqaror rivojlanish bo'yicha takliflarni taklif qiladi. Oxir oqibat, maqola Afrikaning to'liq salohiyatini ochish uchun ushbu muammolarni hal qilish muhimligini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: Afrika, mustaqillik, qashshoqlik, taraqqiyot, qiyinchiliklar, imkoniyatlar, rivojlanish, strategiyalar, barqaror o'sish.

Afrikaning mustamlaka hukmronligidan mustaqillik sari sayohati uning tarixidagi muhim lahzani belgilab berdi. Biroq, mustamlaka merosi qashshoqlik va taraqqiyotga to'sqinlik qilish kabi qiyinchiliklarga dosh berishga hissa qo'shib, chuqur ta'sir ko'rsatdi. Ushbu maqola Afrikaning rivojlanish traektoriyasining murakkabliklariga oydinlik kiritib, ushbu o'zaro bog'liq muammolarni ajratishga qaratilgan. Tarixiy tahlildan tortib zamonaviy ma'lumotlarni talqin qilishgacha bo'lgan turli metodologiyalarni qo'llash orqali biz hozirgi landshaft haqida har tomonlama tushuncha berishni maqsad qilganmiz.

Tarixiy Sharh: ushbu usul Afrikaning mustamlakachilik tarixi va uning mustaqillikdan keyingi muammolarga ta'sirini o'rganishni o'z ichiga oladi. Mustamlakachilik hukmronligi traektoriyasini va uning oqibatlarini kuzatish orqali biz zamonaviy muammolarning ildizlari haqida tushunchaga ega bo'lamiz.

Statistik tahlil: kambag'allik darajasi, YAIM o'sishi va boshqa tegishli ko'rsatkichlar bo'yicha miqdoriy ma'lumotlardan foydalanib, Afrika davlatlaridagi qashshoqlik va taraqqiyot darajasini baholaymiz. Statistik tahlil tendentsiyalar va nomutanosibliklarni aniqlashga yordam beradi, ijtimoiy-iqtisodiy landshaft haqida qimmatli tushunchalarni taqdim etadi.

Amaliy tadqiqotlar: muayyan mamlakatlar yoki mintaqalarni o'rganish mahalliy muammolar va muvaffaqiyatlarni aniq tushunishga imkon beradi. Amaliy tadqiqotlarni tahlil qilib, biz kengroq kontekstlarda qo'llaniladigan darslar va eng yaxshi amaliyotlarni olishimiz mumkin.

Afrika mustaqillik, qashshoqlik va taraqqiyot bilan bog'liq murakkab muammolarga duch kelmoqda, ularning aksariyati bir-biri bilan chambarchas bog'liq va tarixiy ildizlarga ega. Bu erda ba'zi asosiy masalalar:

- Mustamlakachilik merosi: Afrikaning ko'plab mamlakatlari 20-asr o'rtalarida mustamlakachilik hukmronligidan mustaqillikka erishdilar, ammo ular ko'pincha mahalliy aholiga emas, balki mustamlaka kuchlariga foyda keltirish uchun yaratilgan chegaralar, muassasalar va iqtisodiy tuzilmalarni meros qilib oldilar. Ushbu meros doimiy siyosiy beqarorlik, iqtisodiy tafovutlar va ijtimoiy ziddiyatlarga hissa qo'shdi.

- Siyosiy beqarorlik va korrupsiya: ko'pincha korrupsiya va zaif boshqaruv tufayli yuzaga keladigan siyosiy beqarorlik ko'plab Afrika mamlakatlarida taraqqiyot uchun muhim to'siq bo'lib qolmoqda. Korrupsiya jamoat ishonchini pasaytiradi, iqtisodiy rivojlanishga to'sqinlik qiladi va resurslarni muhim xizmatlar va infratuzilmadan uzoqlashtirish orqali qashshoqlikni kuchaytiradi.

- Qashshoqlik va tengsizlik: Afrikada dunyoning eng qashshoq mamlakatlari yashaydi va qit'adagi ko'plab odamlar o'ta qashshoqlikda yashaydilar. Mamlakatlar ichida ham, mamlakatlar o'rtasida ham doimiy tengsizlik qashshoqlikni kuchaytiradi va turmush darajasini yaxshilashga to'sqinlik qiladi. Ta'lim, sog'liqni saqlash va iqtisodiy imkoniyatlarning cheklanganligi kabi omillar millionlab afrikaliklar uchun qashshoqlik davrini davom ettiradi.

- Konflikt va xavfsizlik muammolari: Qurolli to'qnashuvlar va siyosiy zo'ravonlik Afrikaning bir necha mintaqalarini bezovta qilishda davom etmoqda, bu esa ko'chish, hayotni yo'qotish va iqtisodiy halokatga olib keladi. Ushbu to'qnashuvlar ko'pincha murakkab sabablarga ega, shu jumladan etnik ziddiyatlar, resurslar uchun raqobat va tashqi aralashuv. Davom etayotgan mojarolar inson halokatidan tashqari barqarorlikka putur etkazadi va qashshoqlikni bartaraf etish va rivojlanishga ko'maklashish harakatlariga to'sqinlik qiladi.

- Iqlim o'zgarishi va atrof-muhitning buzilishi: Afrika iqlim o'zgarishi, jumladan qurg'oqchilik, suv toshqini va cho'llanish ta'siriga ayniqsa zaifdir. Ushbu ekologik muammolar oziq-ovqat xavfsizligiga tahdid soladi, qashshoqlikni kuchaytiradi va ko'chish va mojarolarga hissa qo'shadi. Bundan tashqari, tabiiy resurslardan barqaror foydalanish va ifloslanish atrof-muhitni yanada yomonlashtiradi va barqaror rivojlanish harakatlariga putur etkazadi.

•Sog'liqni saqlash va kasallik yuki: Afrikada OIV/OITS, bezgak va sil kabi yuqumli kasalliklarning yuqori darajasi kabi sog'liq uchun jiddiy muammolar mavjud. Sog'liqni saqlash xizmatlaridan foydalanishning cheklanganligi, infratuzilmaning etarli emasligi va sog'liqni saqlash tizimlarini moliyalashtirishning etarli emasligi sog'liqni saqlash natijalarini yaxshilash va kasallik yukini kamaytirishga to'sqinlik qilmoqda.

Ushbu muammolarni hal etish qashshoqlikning asosiy sabablarini bartaraf etish, yaxshi boshqaruv va hisobdorlikni ta'minlash, ta'lim va sog'liqni saqlashga sarmoya kiritish, iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va barqaror rivojlanishga ko'maklashish, tinchlik va barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan kompleks yondashuvni talab qiladi. Xalqaro hamkorlik va qo'llab-quvvatlash Afrika oldida turgan ko'p qirrali muammolarni hal qilishda va qit'aning taraqqiyot va farovonlik salohiyatini ochishda ham hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Topilmalar Afrikaning qiyinchiliklari va imkoniyatlarining ko'p qirrali tabiatini ta'kidlaydi. Tarixiy meros va tarkibiy cheklovlar muhim to'siqlarni keltirib chiqarsada, taraqqiyot va barqarorlikning istiqbolli belgilari ham mavjud. Qashshoqlikni bartaraf etish va barqaror rivojlanishni ta'minlash iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy o'lchovlarni o'z ichiga olgan yaxlit yondashuvni talab qiladi.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, Afrika yorqin kelajakka intilib, o'tmish merosi bilan kurashib, tanqidiy nuqtada turibdi. Uning to'liq salohiyatini ochish uchun qashshoqlikni bartaraf etish, inklyuziv o'sishni ta'minlash va institutlarni mustahkamlash uchun birgalikda harakat qilish kerak. Bu hukumatlar, fuqarolik jamiyati va xalqaro hamjamiyat ishtirokidagi hamkorlikdagi tashabbuslarni talab qiladi. Barqaror rivojlanishni birinchi o'ringa qo'yish va inson kapitaliga sarmoya kiritish orqali Afrika farovonlik va taraqqiyot yo'lini belgilashi mumkin.

•Qashshoqlik, gender tengsizligi va ta'lim va sog'liqni saqlash imkoniyatlari o'rtasidagi kesishishni yanada o'rganish.

•Afrika mamlakatlari bo'ylab turli xil rivojlanish strategiyalarining samaradorligini tahlil qiluvchi qiyosiy tadqiqotlar.

•Siyosat aralashuvlarining qashshoqlikni kamaytirish va barqaror o'sishga ta'sirini kuzatadigan bo'ylama tadqiqotlar.

Xulosa qilib aytganda, Afrika katta qiyinchiliklarga duch kelsa-da, u o'sish va rivojlanish uchun ulkan salohiyatga ega. Ushbu qiyinchiliklarga qarshi turish va kuchli tomonlarini qo'llash orqali Afrika to'siqlarni engib, farovonlik va taraqqiyot yo'lini boshlashi mumkin.

Adabiyotlar:

1. Acemoglu, D., S. Johnson and J.A. Robinson (2001) 'The Colonial Origins of Comparative Development: An Empirical Investigation', *American Economic Review* 91 (5): 1369–1401.
2. Ali, A. and E. Thorbecke (2000) 'The State and Path of Poverty in Sub-Saharan Africa: Some Preliminary Results', *Journal of African Economies*, 9 (suppl. 1): 9–40.
3. Bardhan, P. and D. Mookherjee (2000) 'Capture and Governance at Local and National Levels', *American Economic Review, Papers and Proceedings*, 90(2): 135–9.
4. Bates, R.H. and S. Devarajan (2000), 'Political Economy of African Growth', mimeo, Nairobi: AERC
5. Bigsten, A. and P. Collier (1995), 'Linkages from Agricultural Growth in Kenya', in J.W. Mellor (ed.), *Agriculture on the Road to Industrialization*, Baltimore MD: Johns Hopkins University Press.
6. Fosu, A.K. (2001) 'International Trade and Labor Market Adjustment in Developing Countries', in D. Greenaway, R. Upward and K. Wakelin (eds), *Trade, Investment, Migration and Labour Market Adjustment*, New York: Palgrave Macmillan, pp. 137–56
7. Baxtiyor o'gli, R. I. (2023). Methods for searching and using maps using internet resources in geography lessons. *Journal of Universal Science Research*, 1(11), 545-548.
8. Baxtiyor o'g'li R. I. UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA GEOGRAFIYANI O'QITISHNING ZAMONAVIY TA'LIM VOSITALARIDAN FOYDALANISH. – 2023.